

فرم پیشنهاد طرح پژوهشی

عنوان طرح: آسیب‌شناسی اقتصاد مقاومتی در استان قزوین و راهکارهای افزایش درجه مقاومت‌پذیری

۱- اطلاعات مربوط به محقق

نام: حمید
نام خانوادگی: عزیزمحمدلو
محل اشتغال: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) - مرکز آینده پژوهی
رشته تحصیلی: اقتصاد
آخرین مدرک تحصیلی: دکتری تخصصی
شماره تلفن ثابت: ۰۹۱۲۷۰۳۹۷۸۱
شماره تلفن همراه: ۳۳۷۸۱۶۵۳
امضاء محقق

۲- اطلاعات مربوط به طرح

الف) عنوان طرح: آسیب‌شناسی اقتصاد مقاومتی در استان قزوین و راهکارهای افزایش درجه مقاومت‌پذیری

معادل انگلیسی عنوان طرح: Study of Resistive Economics in Ghazvin Province and Solutions to Increase Resilience

ب) نوع تحقیق: بنیادی ۱ θ کاربرد ۲ • توسعه فناوری ۳ θ
پ) مدت زمان اجرای طرح: تاریخ شروع: دیماه ۱۳۹۶ تاریخ خاتمه (تقریبی): خرداد ماه ۱۳۹۷

ت) تاریخ پیشنهاد طرح: ۱۳۹۶/۹/۲۶

ث) سازمان متقاضی طرح پژوهشی: سازمان امور اقتصادی و دارایی استان قزوین
ج) پرسش‌های (تحقیق (فرضیه‌های تحقیق):

۱- شاخص یا شاخص‌های مناسب برای سنجش و آسیب‌شناسی وضع موجود اقتصاد مقاومتی استان کدامند؟

۲- میزان پیشرفت و درجه تحقق اهداف مندرج در برنامه‌های دوازده‌گانه اقتصاد مقاومتی استان قزوین در وضعیت موجود چگونه است و چه شکافی با وضعیت مطلوب دارد؟

۳- موانع و محدودیت‌های فراروی اجرا و پیاده‌سازی برنامه‌های دوازده‌گانه اقتصاد مقاومتی استان قزوین در حوزه‌های مختلف کدامند؟

۴- چه عوامل و شرایطی در اجرای مؤثر و اثربخش برنامه‌های دوازده‌گانه اقتصاد مقاومتی استان قزوین نقش‌آفرین هستند؟

۵- عمده‌ترین عوامل مؤثر بر پایداری و تاب‌آوری شرایط و ساختار اقتصادی استان کدامند و اندازه و نحوه تأثیر هر یک از این عوامل به چه صورت است؟

۶- راهکارها و پیشنهادات اجرایی در راستای مقاوم‌سازی و افزایش تاب‌آوری اقتصاد استان کدامند؟

ج) اهداف طرح:

- ۱- طراحی شاخصی برای آسیب‌شناسی وضع موجود مقاومت اقتصادی استان قزوین،
- ۲- بررسی و تحلیل وضعیت اقتصادی استان قزوین بر اساس شاخص‌ها و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی
- ۳- بررسی و تحلیل وضعیت برنامه‌های ۱۲ گانه مصوب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی در برش استانی برای استان قزوین،
- ۲- ارائه راهکارهای سیاستی به منظور پایدارسازی و مقاوم‌سازی اقتصاد استان قزوین.

ج) اگر طرح از نوع کاربردی یا توسعه فناوری است کدام بخش‌های جامعه و دستگاه‌های اجرایی از آن بهره‌مند می‌شوند؟

- برنامه ریزان و سیاست‌گذاران اقتصادی
- مدیران و مسئولان اقتصادی استان
- اساتید دانشگاه
- دانشجویان

۳- بیان مسئله (تشریح ابعاد، حدود مسئله، معرفی دقیق مسئله، بیان جنبه‌های مجهول و متغیرهای مربوط به پرسش‌ها یا فرضیه‌های تحقیق)

مطرح شدن اقتصاد مقاومتی در شهریور سال ۱۳۸۹ برای نخستین بار در فرمایشات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، به نوعی از بروز شرایط جدید در اقتصاد و لزوم توجه جدی‌تر و عمیق‌تر مسئولین و سیاست‌گذاران به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های ذاتی موجود در کشور، خبر داد. اهمیت و حساسیت این امر تا بدان جا پیش رفت که در بهمن سال ۱۳۹۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در ۲۴ بند با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شد. نام‌گذاری سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ به ترتیب با عناوین "اقتصاد مقاومتی؛ اقدام و عمل" و "اقتصاد مقاومتی: تولید و اشتغال همگی" از یکطرف از شرایط ویژه حاکم بر اقتصاد کشور حکایت دارد و از طرف دیگر اهمیت و ضرورت رو به تزاید به کار بستن رهنمودها و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و همچنین کنکاش و بررسی جدیدتر در ابعاد و مؤلفه‌های آن را منعکس می‌نماید.

اقتصاد مقاومتی در سطح بین‌المللی، مفاهیم و تعاریف گوناگونی را به حدود اختصاص داده است. برای مثال بریگاگیلو و همکاران (۲۰۰۸) از اصطلاحی به نام فنریت اقتصادی برای اشاره به توان سیاست‌ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوک‌های برون‌زای مخالف استفاده کرده است. این اصطلاح با تعریفی که از آن شده، نزدیکترین مفهوم به اقتصاد مقاومتی در ادبیات رایج کشور ماست. بریگاگیلو و استفان (۲۰۰۸) بیان می‌دارد که اصطلاح فنریت اقتصادی به دو مفهوم به کار می‌رود: اول، توانایی اقتصاد برای بهبود سریع از شوک‌های اقتصادی تخریب‌کننده خارجی؛ دوم، توانایی اقتصاد برای ایستادگی در برابر آثار این شوک‌ها. توانایی ایستادن در برابر شوک‌ها هنگامی متصور است که شوک‌ها یا خنثی یا ناچیز باشد. همچنین این نوع فنریت هنگامی که ممکن است اقتصاد از مکانیسم‌هایی برخوردار باشد که آثار شوک‌ها را کاهش دهد. برای مثال، وجود بازاری انعطاف‌پذیر می‌تواند به عنوان ابزاری برای جذب شوک‌ها عمل کند. به‌طورکلی، فنریت اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود از شوکی پایدار گفته می‌شود. اقتصاد مقاومتی عبارت است از توان یک کشور برای مقابله با فشارهای اقتصادی تحمیل‌شده از سوی کشورهای دیگر و یا مقابله با شرایط به وجود آمده در سطح بین‌المللی که رشد اقتصادی را با مشکل مواجه ساخته است. چنین توانی باید با تأکید بر ظرفیت‌ها و قابلیت‌های درونی باشد و ضمن کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد، رشد اقتصادی موجود همچنان محفوظ بماند و ادامه یابد. این مفهوم با آنچه در برخی کشورها مانند اسپانیا، یونان، پرتغال

و تا اندازه‌ای ایتالیا، از آن به‌عنوان ریاضت اقتصادی نام برده می‌شود تفاوت زیادی دارد. در مفهوم اخیر کشورهای مذکور سیاست کمتر مصرف کردن و افزایش مالیات‌ها را در پی گرفته‌اند تا از این طریق بتوانند وام‌های کلان اخذ شده از کمیسیون‌های اروپایی را بازپرداخت کنند. در این شرایط به‌شدت تحت‌فشار قرار گرفته و نخواهند توانست برای مدت طولانی دوام بیاورند. اما اقتصاد مقاومتی در کشور ما و طبق آنچه مقام معظم رهبری بر آن تأکید دارند، معنای دیگری از آن استنباط می‌شود. اقتصاد مقاومتی، به معنای درست مصرف کردن به‌منظور رفاه اجتماعی است که از طریق تکیه بر توانمندی‌های داخلی و نه خارجی و با اتکا به ارزش‌های اسلامی، تحقق می‌یابد (رحمان پور و دیگران، ۱۳۹۵).

درواقع اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که تهدیدهای اقتصادی را به فرصت‌های اقتصادی تبدیل کند. اقتصاد مقاومتی مجموعه تدابیر مدیریتی است که آسیب‌پذیری اقتصاد کشور را در برابر ریسک‌های متعددی که اقتصاد ایران را تهدید می‌کند، کاهش می‌دهد. به‌عبارت‌دیگر اقتصاد مقاومتی بحث نظری جدیدی نبوده بلکه بحث مدیریتی جدیدی است که هر کشوری با توجه به وضعیت و مشکلات اقتصاد خود باید اتخاذ کرده و بکار گیرد. در این راستا باید قوانین و تدابیر اجرایی لازم به کار گرفته شود تا خطرپذیری اقتصاد ایران را در برابر تکانه‌ها و اختلال‌های آسیب‌زننده داخلی و خارجی به‌ویژه تحریم‌های بین‌المللی به حداقل رسانده و زمینه را برای دستیابی ایران به پیشرفت‌های پایدار اقتصادی فراهم کرد (سیف و خوشکلام خسروشاهی، ۱۳۹۲).

برای اقتصاد ایران طی سال‌های اخیر اتفاقاتی رخ داده است و احتمال بروز شرایطی وجود دارد که لزوم توجه به مقوله اقتصاد مقاومتی را تشدید می‌کند. مطابق پیش‌بینی کارشناسان اقتصادی جهان روند نزولی قیمت نفت که از سال ۲۰۱۴ آغاز گشته است نشان‌دهنده تغییرات ساختاری مهم بازار جهانی نفت است. در راستای این تغییرات میزان عرضه نفت نسبت به تقاضای آن در حال افزایش است. تمام فعالان بازار و کارشناسان معتقدند که دوران تازه‌ای در بازار نفت شروع شده است. نوسانات زیادی نیز در اقتصاد ایران به‌ویژه در سال‌های اخیر دیده می‌شود. متغیرهای اصلی تأثیرگذار بر اقتصاد کشور دستخوش تغییرات عمده‌ای شده و نقش مهمی در نوسانات اخیر اقتصاد کشور داشته‌اند. ازجمله مهم‌ترین متغیرها می‌توان به تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری، نرخ ارز، رابطه درآمد دولت با درآمدهای نفتی و نیز رابطه ارز نفتی با واردات خارجی کشور اشاره کرد (دانش جعفری، کریمی، ۱۳۹۳). در کنار شرایط خاص حاکم بر اقتصاد کشور که بدان اشاره شد، افزایش رقابت در سطح جهانی، افزایش محدودیت‌ها در منابع مالی و انسانی، کاهش توان هزینه کردن برای این مسئله و افزایش پیچیدگی سامانه‌های اقتصادی و اجتماعی نیز از واقعیت‌های جهان امروز هستند. بهره‌برداری درست از تحولات اقتصادی و مدیریت این تحولات در چنین فضای در حال تغییری مستلزم این است که بتوان سیاست‌های اقتصادی را متناسب با تهدیدها و فرصت‌های آینده‌ای که محصول تحولات اقتصادی، فنی، علمی و فناوری هستند، طراحی نمود.

رویکرد پایین به بالا در نظام برنامه‌ریزی اقتصادی که طی دهه اخیر در غالب کشورها اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه مدنظر قرار گرفته، تأکیدی بر این نکته است که اگر قرار است شرایط اقتصادی ملی به حد قابل قبولی از تاب‌آوری و مقاومت در برابر شوک‌های مختلف نائل آید، این مهم باید از سطوح و برش‌های پایین‌تر و برش‌های استانی آغاز گردد. در این راستا در تمامی استان‌های کشور و از جمله استان قزوین اقدامات و برنامه‌های متعددی در خصوص نهادینه نمودن فرهنگ اقتصاد مقاومتی و اجرایی نمودن سیاست‌های اقتصادی مقاومتی آغاز شده و در حال انجام است. محورهای دوازده‌گانه برنامه‌های مصوب اقتصاد مقاومتی که در دو سطح ملی و استانی تنظیم گشته است، به شرح زیر است.

۱. برنامه ارتقای بهره‌وری،
۲. برنامه پیشبرد برون‌گرایی اقتصاد (توسعه صادرات غیر نفتی)،
۳. برنامه ارتقای توان تولید ملی (درون‌زایی اقتصاد) ،
۴. برنامه عدالت بنیان کردن اقتصاد و توسعه عدالت اجتماعی،

۵. برنامه برقراری انضباط مالی در بخش عمومی و قطع وابستگی بودجه به نفت،
۶. برنامه توسعه اقتصاد دانش بنیان،
۷. برنامه گفتمان‌سازی و فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی،
۸. برنامه شفاف‌سازی و سالم‌سازی اقتصاد،
۹. برنامه توسعه ظرفیت تولید نفت و گاز و تکمیل زنجیره پایین‌دستی و توسعه بازار،
۱۰. برنامه هدفمندسازی یارانه‌ها،
۱۱. برنامه مردمی کردن اقتصاد،
۱۲. برنامه سیاست‌های پولی و ارزی،

در برش استانی برنامه‌های دوازده‌گانه اقتصاد مقاومتی برای استان قزوین پروژه‌های متعدد و متنوعی ذیل هر یک از برنامه‌های دوازده‌گانه و به تفکیک دستگاه‌های اجرایی جهت رسیدن به مجموعه‌ای از اهداف مورد انتظار ارائه گشته است. هماهنگی، سازمان‌دهی و همچنین نظارت بر اجرای این برنامه‌ها از طریق سامانه متمرکز و یکپارچه‌ای تحت عنوان سامانه رصد و پایش اقتصاد مقاومتی استان قزوین صورت می‌پذیرد. مجموعه اقدامات فوق و تشکیلات ایجاد شده در این رابطه حاکی از اهمیت و حساسیت قابل‌ملاحظه اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های مرتبط با آن‌هاست. این اهمیت و حساسیت، ضرورت بررسی مداوم و همه‌جانبه برنامه‌های تدوین شده، شرایط پیاده‌سازی برنامه‌ها، میزان پیشرفت حاصل‌شده و به‌طورکلی آسیب‌شناسی برنامه‌های اقتصاد مقاومتی در سطح استان را تقویت می‌نماید. چراکه از طریق آن می‌توان به‌طور روزآمد کاستی‌ها و نواقص فراروی اجرای نمودن برنامه‌های اقتصاد مقاومتی شناسایی نمود و برنامه‌های مناسب برای برطرف نمودن آن ارائه کرد. از طرف دیگر با توجه اینکه مدتی است که از تصویب برنامه‌ها و پروژه‌های اقتصاد مقاومتی گذشته و جهت اجرا به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شده است، لازم است ضمن بررسی میزان پیشرفت حاصله، تنگناهای موجود که منجر به عدم تحقق اهداف گشته‌اند، شناسایی گردند. همچنین در این راستا لازم است سنج‌ها و شاخص‌های مناسبی طراحی گردند که بر اساس آن بتوان میزان پایداری و تاب‌آوری اقتصاد استان را مورد سنجش و ارزیابی قرار داد. این پژوهش در راستای پاسخگویی به این ضرورت و هدف مهم انجام خواهد شد.

۴- روش تحقیق (روش اجرای طرح)

الف) داده‌های مورد استفاده و شیوه جمع‌آوری داده‌ها: برای انجام این تحقیق به ترکیبی از دو دسته از داده‌ها و اطلاعات نیاز است. داده‌ها و اطلاعات ثانویه که از طریق مطالعه و بررسی منابع و مستندات موجود گردآوری خواهد شد و مبنای تدوین مبانی نظری و عملی تحقیق پیرامون اقتصاد مقاومتی قرار خواهد گرفت. همچنین از داده‌های منتشر شده در سامانه‌های آماری از جمله سامانه اطلاعاتی مرکز آمار ایران (با برش استانی و ملی)، برای تحلیل‌های کمی و اقتصادسنجی و همچنین ساخت و محاسبه شاخص‌های اقتصاد مقاومتی بهره گرفته خواهد شد. همچنین به منظور تکمیل تحلیل‌ها نظر خبرگان و مسئولان استان در خصوص اقتصاد مقاومتی و وضعیت استان از نقطه نظر اقتصاد مقاومتی با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع‌آوری خواهد شد.

ب) شیوه تحلیل: به‌منظور پاسخگویی به پرسش‌های تحقیق از ترکیبی از روش‌های توصیفی و استنباطی بهره گرفته خواهد شد. جهت محاسبه شاخص‌های مرتبط با اقتصاد مقاومتی و تحلیل آن‌ها از روش آمار توصیفی بهره گرفته خواهد شد. همچنین به‌منظور شناخت عوامل مؤثر بر شرایط تحقق و بهبود شاخص‌های اقتصاد مقاومتی از روش‌های کمی و اقتصادسنجی مناسب استفاده خواهد شد. نرم‌افزار **excel** و **spss** برای تحلیل‌های توصیفی و محاسبه شاخص‌ها و نرم‌افزار **views** برای برآورد و تخمین مدل‌های اقتصادسنجی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۵- مهمترین منابع و مأخذی که از آنها استفاده می‌شود (استناد به روش APA)

۱. ابراهیمی، آیت اله و سیف، اله مراد (۱۳۹۴)، مفهوم شناسی و زمینه یابی بانکداری مقاومتی در اقتصاد ایران، فصلنامه روند، ۲۲(۷۱)ک ۵۱-۱.
۲. اسدی، علی(۱۳۹۳)، نظام اقتصادی اسلامی الگویی برای اقتصاد مقاومتی، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، سال دوم، شماره پنجم: ۳۹-۱۲۵.
۳. آجیلی، هادی(۱۳۹۲)، اقتصاد مقاومتی در نظام اقتصاد سیاسی جهانی، علوم سیاسی، دوره ۹، شماره ۲۴: ۱۰۵-۸۷.
۴. بلندیان، محمدمهدی و ناصری، سارا(۱۳۹۴)، رهیافتی بر شناسایی بایسته‌های سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بر سیاست‌های شهرسازی و صنعت ساختمان، مدیریت شهری، ۴۰: ۲۶۸-۲۴۹.
۵. حشمتی مولایی، حسین(۱۳۹۴)، ریشه‌های هنجاری در اقتصاد مقاومتی، روند (روند پژوهش‌های اقتصادی)، دوره ۲۲، شماره ۷۱: ۱۹۲-۱۶۹.
۶. حیدری تفرشی، غلامحسین و دادفر، حسین(۱۳۹۶)، اقتصاد مقاومتی: تولید و اشتغال، انتشارات حکمت و عرفان،
۷. دانش جعفری، داود، کریمی، سمانه(۱۳۹۳)، نفت، برنامه ششم توسعه و اقتصاد مقاومتی، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، سال دوم، شماره هشتم: ۳۵-۱.
۸. رحمان پور، محمد، حسن‌پور، عصمت و نصر اصفهانی، احمدرضا(۱۳۹۵)، بررسی برنامه درسی ملی ایران در ارتباط با مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه صاحب‌نظران، فصلنامه مطالعات ملی، سال هفدهم، شماره ۱: ۲۱-۳.
۹. رضانژاد، زهرا(۱۳۹۶)، اقتصاد مقاومتی، فرصت‌ها و تهدیدها، انتشارات سمیع.
۱۰. زهابی، مریم(۱۳۹۴)، تحلیل پایداری بخش خارجی اقتصاد ایران در چارچوب اقتصاد مقاومتی، فصلنامه روند، سال بیست و دوم، شماره ۷۱: ۱۴۴-۱۰۷.
۱۱. سیف، اله مراد، خوش‌کلام خسروشاهی، موسی(۱۳۹۲)، نظام ارزی مطلوب اقتصاد ایران در اقتصاد مقاومتی، فصلنامه پژوهش‌های اقتصاد ایران، سال هیجده‌ام، شماره ۵۴: ۲۰۴-۱۸۱.
۱۲. عبدالملکی، حجت‌اله(۱۳۹۴)، اقتصاد مقاومتیک درامدی بر مبنای، سیاست‌ها و برنامه عمل، چاپ چهارم، انتشارات سدید،
۱۳. کریم، محمدحسین، صفدری‌نهاد، محمد و امجدی پور، مسعود(۱۳۹۳)، توسعه کشاورزی و اقتصاد مقاومتی، جایگزین نفت، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، ۲(۶): ۱۲۷-۱۰۳.
۱۴. نثاری، رضا، منتظری، رسول و حسین زاده، نعمت(۱۳۹۴)، راهبردهای تأمین منابع مالی پایدار شهرداری تهران در برنامه پنج‌ساله، با تأکید بر سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، ۳(۱۱): ۹۹-۱۱۶.
۱۵. یلفانی، امیر، رضاکاظمی، فاطمه و مصدق، فاطمه(۱۳۹۵)، ررسی اثرات و پیامدهای تحریم بر سرمایه‌گذاری خارجی در ایران و رابطه اقتصاد مقاومتی با کاهش اثرات منفی تحریم، ماهنامه شباک، ۲(۹): ۱۰-۱.
۱۶. مستندات مربوطه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
۱۷. مستندات مرتبط با برنامه‌های دوازده‌گانه اقتصاد مقاومتی و پروژه‌های ذیل آن،
۱۸. سالنامه آماری استان قزوین، سازمان برنامه و بودجه قزوین، سالهای مختلف،
۱۹. سند برنامه آمایش استان قزوین،
۲۰. سند ملی توسعه استان قزوین،
۲۱. سند راهبردی توسعه روستایی استان قزوین،
۲۲. سند توسعه اشتغال استان قزوین
۲۳. سند راهبردی توسعه صادرات غیر نفتی قزوین،
۲۴. برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور،

۶- برآورد هزینه اجرای طرح (آنالیز هزینه ها)

نوع هزینه	ریال
هزینه نیروی انسانی	۱۵۵۰۰۰۰۰۰
هزینه مسافرت، تکثیر و ...	۱۰۰۰۰۰۰۰
هزینه های پیش‌بینی نشده (از جمله مالیات، سربار و ..) ۲۰ درصد هزینه های فوق	۳۳۰۰۰۰۰۰
جمع کل هزینه ها:	۱۹۸۰۰۰۰۰۰

۷- برآورد زمان انجام طرح

ردیف	فعالیتها یا مراحل کار	ماه های سال						
		خرداد	اردیبهشت	مهر	آبان	بهمن	دی	اسفند
۱	تدوین مبانی نظری و پیشینه پژوهش							
۲	جمع آوری داده‌ها							
۳	تحلیل داده‌ها							
۴	تدوین گزارش مربوط به یافته های پژوهشی							
۵	تدوین گزارش مربوط به نتیجه گیری							
۶	جمع بندی و ویرایش کل گزارش پژوهشی							
۷	تدوین مقاله							

۸- همکاران محقق

ردیف	حیطه مسئولیت در طرح پژوهشی	نام و نام خانوادگی	محل اشتغال	رشته تحصیلی	امضاء
۱	همکاری در بخش تدوین مبانی نظری و عملی	دکتر علی اکبر باجلان	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی	اقتصاد	
۲	همکاری در بخش تحلیل یافته ها	.....	.....	اقتصاد	

	اقتصاد	.....	.....	همکاری در گردآوری داده و اطلاعات	۳
--	--------	-------	-------	--	---